

Maret Lill • Evelyn Ojaperv
Katri Pern • Krista Saadoja

Inimeseõpetuse tööraamat VI klassile

3. osa

Maret Lill • Evelyn Ojaperv • Katri Pern • Krista Saadoja

INIMESEÕPETUSE TÖÖRAAMAT

VI klassile

3. osa

Minu nimi on

.....

.....

Õpin

.....

.....

2013

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Hariduslike erivajadustega
õpilaste õppevara arendamine

Maret Lill, Evelyn Ojaperv, Katri Pern, Krista Saadoja **Inimeseõpetuse tööraamat VI klassile. 3. osa (Teine trükk)**

Tööraamat vastab põhikooli riikliku lihtsustatud õppekava lihtsustatud õppele.

Tööraamatu koostamist konsulteeris *Kaja Plado*

Retsenseerinud *Anu Pärnpuu, Erle Põiklik*

Pildid joonistanud *Klaudia Tiitsmaa*

Küljendanud *Kristi Helekivi*

Kaane kujundanud *Eve Kurm*

Tehniliselt toimetanud *Andero Kurm*

Lk 28 olevate fotode autorid või päritolu

ülemine rida: Hindrek Maasik, Eesti Draamateater, Riigikantselei

keskmine rida: Luksemburgi Eesti Kool, Jüri Kaljundi, Indrek Galetin

alumine rida: Ülo Josing/ERR

Autorid tänavad eksperti *Kaja Pladot* innustuse ja toetuse eest, retsensente

Erle Põiklikku ja *Anu Pärnpuud* asjalike parandusettepanekute eest ning

Klaudia Tiitsmaad toredate joonistuste eest.

Õppevara väljaandmist on toetanud Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti riik programmi “Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine” kaudu.

Programmi viib ellu SA Innove.

Autoriõigus: SA Innove, autorid, 2013

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ettenähtud vastutuse.

ISBN 978-9949-524-43-3 (kogu teos)

ISBN 978-9949-524-44-0 (kogu teos: pdf)

ISBN 978-9949-524-45-7 (1. osa)

ISBN 978-9949-524-46-4 (1. osa: pdf)

ISBN 978-9949-524-47-1 (2. osa)

ISBN 978-9949-524-48-8 (2. osa: pdf)

ISBN 978-9949-524-49-5 (3. osa)

ISBN 978-9949-524-50-1 (3. osa: pdf)

Trükiettevalmistus: Kirjastus Studium

Riia 15 b, Tartu 51010

Tel 7343 735, www.studium.ee

Trükitud OÜ Greif trükikojas

Lohkva, Luunja vald

Tartumaa 62207

Sisukord

INIMENE JA KODU	5
Minu kodu	5
Kodu korda!	8
Meil on täna suurpuhastus	12
Kodukeemia kasutamine	15
Meile tulevad külalised	17
Lähme külla	22
Minu riigi ja kodukandi tuntud inimesed	27
KORDAMINE. Inimene ja kodu	30
 INIMENE JA TEAVE	31
Internet	33
Kuidas internetis infot leida?	35
Ajakirjandus	39
Sõiduplaanid	42
Telefon	45
KORDAMINE. Inimene ja teave	49
 INIMENE JA TÖÖ	50
Elukutsed	50
Ettevõtted minu kodukohas	54
 TURVALISUS	56
Tulekahju tekkimise põhjused	56
Tegutsemine tulekahju korral	58
Ohutu ujumine	61
Ohutu paadisõit	64
KORDAMINE. Turvalisus	67

INIMENE JA KODU

Minu kodu

1. Loe.

Ühel päeval rääkis Kuldar Ukule: “Minu vanem vend kogub autode plakateid. Tal on terve tuba neid täis kleebitud.”

Uku tahtis plakateid täis seina oma silmadega näha. Kuldar kutsus sõbra omale külla. Ta selgitas Ukule, kuidas tema kodumaja leida:

- “1. Sõida kooli juurest number 4 bussiga “Vikerkaare” peatuseni. Seal astu bussist maha.
2. Bussipeatuse taga näed tuletõrje-depood. Selle tunned ära, sest seal ees on alati päästeameti autod. Maja seinale on joonistatud tuletõrjuja.
3. Mine mööda vöötrada üle tänava. Pööra paremale ja seejärel vasakule Maleva tänavasse. Meie maja jääb vasakut kätt. See on kolmas maja, küljel number 5.
4. Vajuta fonolukul numbrile 17. Ma teen sulle ukse lahti.
5. Tule kolmandale korrusele.”

2. Vasta küsimustele.

- Mida kogub Kuldari vend?
- Kes tahab plakateid näha?
- Mis on Kuldari aadress?
- Kas sellise kirjelduse järgi on võimalik leida Kuldari kodu?
Mis võib Ukule raskusi valmistada?
- Mis Ukut aitab?

- 3. Märgi skeemil Uku tee Kuldari koduni. Kirjuta õigele majale peale nr 5. Selgita pildi järgi, kuidas leiad tee Kuldari koduni.**

- 4. Kirjelda oma pere kodu. Vali lünga sõnad, mis iseloomustavad sinu kodu.**

Me elame

linnas, alevs, külas

Meie kodu on

*kortermaja, eramu,
talumaja, metsatalu,
ridaelamu*

Meie kodu on

*kivimaja, paneelmaja,
puumaja*

Meie kodul on (*mitu?*) korrust.

Meil on (*mitu?*) tuba:

.....

*köök, esik, WC, elutuba,
magamistuba*

Meie juurde saab kõige paremini

.....

*autoga, jalgsi, bussiga,
rongiga, trammiga, trolliga*

Meie maja asub tänaval. Maja number on

Minu posti-aadress on

.....

Meie maja on lihtne leida. Selle juures on

.....

5. Sinu kodu kahekümne aasta pärast. Vasta küsimustele.

- Kas sa elad talus, väikeses või suures linnas?
- Kellega sa koos elad?
- Kas sul on seal oma lemmikloom? Milline?
- Millises majas sa elada soovid?
- Milline on sinu koduõu?
- Mitu tuba sul on? Nimeta need.
- Kuidas sa oma kodu sisustad?
- Mida sa tahad seal teha sellist, mida praegu kodus teha ei saa?

6. Joonista siia oma unistuste kodu.

Kodu korda!

1. Loe.

Koolist tulles viskab Eleriin saapad esikusse jalatsiriiuli ette maha. Jope, sall ja müts maanduvad tüdruku tuppa voodile. Koolikott jääb kööginurka vedelema. Nii iga päev. Ema on pahane, kuid Eleriin õigustab ennast: “Ma olen niiiiiini väsinud! Ma ei jõua oma riideid kappi panna!” Lauasahtlid ja riidlid Eleriini toas on täis pudi-padi ja prahti. Toolil on mustade riiete hunnik.

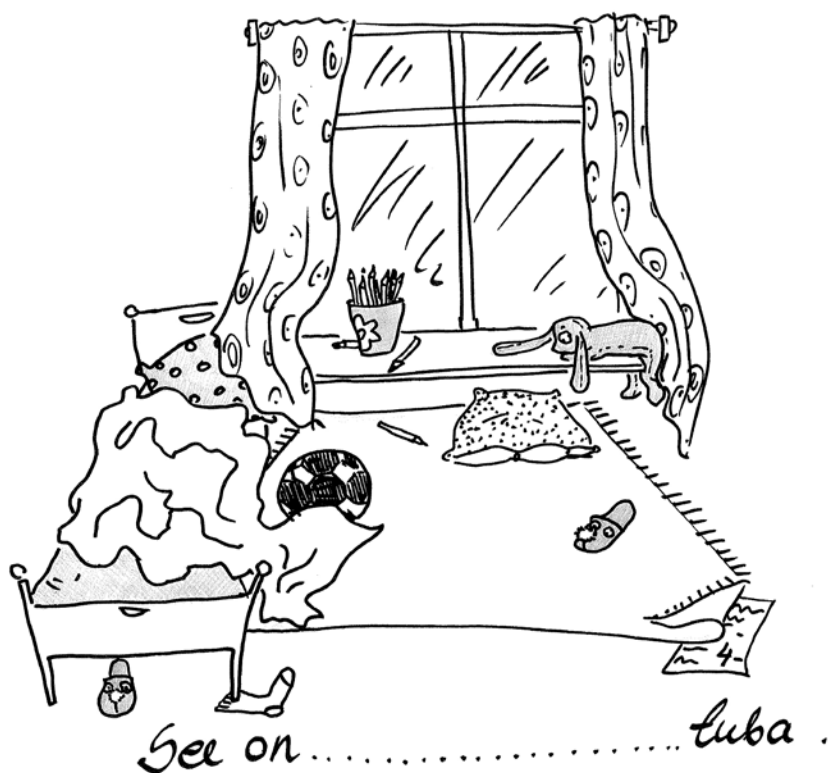
Uku võtab koolist tulles esikus jope ära ja paneb kappi riidepuu peale. Mütsi ja salli paneb poiss nagisse, jalatsid jalatsiriiulile. Oma toas vahetab Uku kooliriided koduriiete vastu ja alles siis tõttab kööki sööma. Uku riidritel seisavad sirgetes ridades raamatud, automudelid ja CD-d. Laual on pliiatsid pliiatsihoidjas ja puhas paber kaante vahel. Uku toas on koer Ruudi magamiskoht. Uku ei armasta liiva ja koerakarvu, aga oma sõpra armastab ta väga. Seepärast pühib poiss peaaegu iga päev oma tuba.

2. Vasta küsimustele.

- Missugune näeb välja Eleriini tuba?
- Millega Eleriin oma lohakust õigustab?
- Kelle tuba on alati korras?
- Kumma lapse moodi sina oled?
- Kumma lapse moodi sa olla tahad?
- Missugune on sinu tuba?
- Kui sageli sa oma tuba koristad?
- Kas sa vajad koristamisel abi?

3. Vaata pilte. Otsusta, kumb on Eleriini, kumb Uku tuba.
Kirjuta pildi alla, mis on pildil valesti.

4. Otsusta, kas lause käib Eleriini või Uku kohta.

Hommikul otsib ta kaua oma kindaid.

Iga päev koolist tulles käib ta koeraga jalutamas.

Pliatsit teritades puistab ta puru riiulinurgale.

Kunagi pole tal pesus paaris arv sokke. Ikka on mõni kadunud.

Tal on koer, kes ei näri riiulil olevaid saapaid.

Igal õhtul pühib ta oma toa põrand ja kui vaja, peseb selle.

5. Värv sobivad lausepooled ühte värvi.

Vaheta kooliriided koduriiete vastu,	prügikasti.
Korrasta töölaud iga kord,	nii on lihtsam asju leida.
Hoia sahtlid korras,	iga päev.
Pane riided riidepuule,	kohe kui oled jõudnud koju.
Õhuta oma tuba	vähemalt kord nädalas.
Viska praht	siis need ei kortsu.
Pühi ja pese oma tuba	kui oled töö lõpetanud.

6. Oled klassis korrapidaja. Tuleta meelde, mida teed. Kirjuta.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Mis ülesanded on sul kodus? Kirjuta.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PEA MEELES!

Vaheta kooliriided koduriiete vastu kohe, kui oled jõudnud koju.

Ära viska riideid hunnikusse, sest siis need kortsuvad.

Viska praht prügikasti.

Korrasta töölaud iga kord, kui oled töö lõpetanud.

Õhuta oma tuba iga päev.

Pühi ja pese oma tuba vähemalt kord nädalas.

Hoia sahtlid korras, nii on lihtsam asju leida.

8. Milline nendest soovitustest on sinu jaoks raske? Jooni.

Meil on täna suurpuhastus

1. Loe.

Reede õhtul ütles Uku ema õhtusöögilauas: “Mehed! Homme teeme korteris suurpuhastuse!” Ukul, tema vennal Allanil ja isa Arturil venisid näod pikaks.

“Me plaanisime Ukuga homme kalale minna,” ütles Allan. “Ja minul on tarvis auto juures kõpitseda,” lisas isa.

“Kalale lähete pühapäeval ja auto juures on alati midagi kõpitseda! Nüüd jagame homseks ülesanded ära” lõpetas ema meespere protestid.

“Olgu,” ohkas isa ja lubas enda peale võtta vaipade kloppimise. “Mina võtan tolmuimejaga tolmu ja pesen põrandad,” sõnas Allan kiiresti. Ukule jäi vannitoa ja WC koristamine. Seda tööd poisid eriti ei armastanud. “Jälle pean mina kõige vastikumad tööd tegema!” nurises Uku.

“Eks korista siis köök ja pese aknad,” lausus ema rahulikult. Uku kööki koristada ei tahtnud.

2. Vasta küsimustele.

- Mida tahtsid Uku ja Allan laupäeval teha?
- Mis oli plaanis isal?
- Missuguse ettepaneku tegi ema?
- Kuidas tööd jaotati?
- Missugune töö oli poistele kõige vastumeelsem?
- Missugune töö jäi emale?
- Millal sinu kodus tehakse suurpuhastust?
- Missuguseid kodutöid sina kõige meelsamini teed?

3. Tööde järjekord suurpuhastuse ajal.

- Tuleta meelde klassi suurpuhastust. Nummerda tööd tegemise järjekorras.

- ☐ pese põrand
- ☐ korista oma lauasahtel
- ☐ pese oma laud ja tool
- ☐ pese klassi uks
- ☐ pühi klassi põrand
- ☐ pese seinad
- ☐ vii prügikast välja

Sama järjekorda kasuta ka kodu koristades!

4. Leia ja ühenda joonega suurpuhastuseks vajalikud vahendid.

Nummerda need kasutamise järjekorras.

tolmuimeja, ämber, tolmulapp, mopp, vaibaklopper, puhastusvahendid

5. Uuri puhastusvahendi pakendit.

- Mis vahend see on?

.....

- Milliste pindade puhastamiseks on antud vahend mõeldud?

.....

- Milliseid pindu ei tohi antud vahendiga puhastada?

.....

- Mida teha, kui vahend satub silma või suhu?

.....

6. Loe uuesti läbi suurpuhastuse lugu. Mis vahendeid keegi vajab?

Täida tabel.

	Uku	Allan	Ema	Isa
Mida koristab?				
Vajalikud vahendid				

7. Planeerime oma klassi suurpuhastust.

- Millised tööd teed sina?

.....

- Nimeta tööks vajalikud vahendid.

.....

Kodukeemia kasutamine

1. Loe.

Kodukeemiaks nimetatakse majapidamistöodes kasutatavaid keemilisi aineid.

Puhastus-ainete hulgas on palju selliseid, mis võivad tekitada allergiat ja teisi haigusi. Kõik, mis hävitab mustust, võib olla valel kasutamisel inimestele ohtlik.

Ole kodukeemia kasutamisega ettevaatlik ja kasuta kummi-kindaid!

2. Soovitused selleks, et kodu oleks puhas ja keemiat oleks vähem.

- Loe hoolega puhastus-vahendite kasutusjuhendit.
Ära kasuta vahendeid muuks otstarbeks.
- Eelista lõhna- või värv-aineteta puhastus-vahendeid.
Kasuta tundlikule inimesele mõeldud *sensitive*-tooteid.
- Kasuta kodukeemiat vastavalt juhendile või vähem.
Piisab, kui võtad poole kogusest.
- Vala vahend vette. Siis aurustub seda vähem ja sa hingad vähem keemiat sisse.
- Loputa pestud pinda alati rohke veega.
- Ära kasuta õhu-värskendajaid, tuuluta parem tuba.
Õhu-värskendajad võivad tekitada peavalu.
- Keera kork pärast kasutamist alati kõvasti kinni ning hoia pakendit kapis.
Ära jäta vahendit kohta, kus väiksemad õed-vennad selle kätte saavad.
- Ära vala vahendeid limonaadipudelisse või muusse pakendisse.
Pärast keegi ei mäleta, millega on tegemist.

3. Täida lüngad.

- Loputa pestud pinda alati rohke
- Kasuta kodukeemiat vastavalt
Piisab, kui võtta kogusest.
- Eelista ilma kodukeemiat.
- Kasuta inimesele mõeldud *sensitive*-tooteid.
- Ära kasuta.....
Need võivad tekitada
- Ära vala vahendeid Pärast ei mäleta keegi, mis ainega on tegemist.

4. Ohtlikul vahendil on hoiatav märk.

		
Plahvatusohtlik – võib plahvatada löögi, tule korral.	Tuleohtlik, kergesti süttiv – võib põhjustada tulekahju.	Mürgine sissehingamisel, sattumisel nahale, allaneelamisel.
		
Kahjulik sissehingamisel, sattumisel nahale, allaneelamisel. Võib tekitada vähktõbe.	Sööbiv. Põhjustab tugevat nahapõletust.	Keskkonnoahtlik. Mürgine taimedele, loomadele, mullaorganismidele.

5. Otsi kodukeemia pudelitelt hoiatavaid märke. Täida tabel.

Vahend	Joonista hoiatav märk	Märgi tähendus

Hoia oma kodu nii keemiavaba kui võimalik.

Meile tulevad külalised

1. Loe.

“Ema, sulle on telefon,” hüüdis Malle.

Ema ruttas esikusse ja võttis telefonitoru. Ta kuulas tähelepanelikult ja vastas siis: “Loomulikult võite meile külla tulla! Ootame teid kella viieks.”

Malle ja Kalle ema tuli elutuppa ja teatas: “Meile tulevad täna õhtupoolikul külalised. Onu Tarmol oli linnas asjaajamisi ning ta võttis lapsed – Jaagu ja Merikese – kaasa. Külaliste saabumise puhul küpsetan õunakoogi. Malle, tule mulle appi õunu koorima, eks ole? Mida sina, Kalle, sooviksid teha?”

“Mina võiksin elutoa tolmuimejaga üle käia,” ütles Kalle.

2. Vasta küsimustele.

- Kes helistas emale?
- Mida onu Tarmo teatas?

1.
2.
3.

- Kuidas onu Tarmo andis teada oma küllatulemise soovist?
- Kuidas valmistusid ema ja Malle külaliste vastuvõtuks?
- Mida lubas Kalle teha?

3. Küllatulekust teatamine. Vasta küsimustele.

1. Miks on vaja oma küllatulekust teada anda?
2. Mis võib juhtuda, kui teada ei anna?

-
-
-

3. Kuidas on kõige parem küllatuleku soovist teatada?

-
-
-

4. Rollimäng.

Võtke paaridesse. Otsustage, kumb paarilistest on külla-soovija, kumb vastuvõtja. Valige, kas vestlete koduteel või telefonitsi.

Harjutage dialoogi mõlemat pidi.

Kuidas käitunud, kui sa *saad* / *ei saa* külla minna?

Kuidas käitunud, kui sa *saad* / *ei saa* külalisi vastu võtta?

Külla-soovija	Vastuvõtja
☺ Kas ma võin sulle külla tulla?	☺ Tore! palun tule! Vahva! Mul oleks hea meel! Ma arvan küll, et võiksid tulla. Ma igaks juhuks küsin ema käest ka. Muidugi võid tulla. Ütle ainult enne emale. Ta võib muretsema hakata.
☺ Ma tahaksin sinu poole mängima / kutsikaid vaatama / tulla.	☹ Kahju küll, aga täna me lähme vanaema aitama. Täna mulle kuidagi ei sobi. Võib-olla mõni teine kord.

Külla-kutsuja	Külla-mineja
☺ Kas sa tuleksid mulle külla?	☺ Tore! Ma polegi sinu pool käinud. Millal ma tulla võin? Vahva! Oled sa kindel, et sinu ema lubab? Ega me kedagi ei sega? Muidugi võin tulla. Ütlen ainult enne emale. Ta võib muretsema hakata. ☹ Kahju küll, aga täna ma tõesti ei saa!. Mul on homseks palju õppida.

5. Teile tulevad külalised. Kuidas valmistute?

	Mida teeb?
ema	
isa	
mina	
õde, vend	

6. Kuidas sobib külalisi tervitada? Tõmba sobivatele väljenditele joon alla.

Tere!

Hüvasti!

Tore, et tulite!

Astuge sisse, palun!

Oli ka aeg juba!

Ja mida sina siit otsid?

7. Mida ei sobi teha külaliste saabumisel? Tõmba maha.

*tervitad külalisi / paugutad ustega / tutvustad neile oma maja või korterit / jutustad
anekdoodi / juhatad, kus on WC / palud neil lahkuda / näitad, kus saab käsi pesta /
palud lauda istuda / kodust ära minna / hakkad arvutimängu mängima*

8. Jooni tegevused, mida on sobilik koos külalistega teha.

- Jalutuskäik kodu ümbruses
- Teleri vaatamine
- Lauasahtlite koristamine
- Sportlikud mängud (nt jalgpall, korvpall)
- Pesu pesemine
- Albumite vaatamine
- Raamatu lugemine
- Lauamängude mängimine

Mõtle juurde veel kolm tegevust, mida sobib külalistega koos teha.

.....

.....

.....

Tehke koos seda, mis teile kõigile meeldib!

9. Vali, mida sobib külla minnes külakostiks kaasa võtta. Tõmba ring ümber.

10. Otsusta, kas väide on õige või vale.

Väide	Õige	Vale
Sa võid igasse kodusse igal ajal sisse astuda.		
Viisakas on küllatulek eelnevalt kokku leppida.		
Külas olles kõnni välisjalatsites igal pool ringi.		
Ära võta külla minnes midagi kaasa.		
Peale koos tegutsemist koristame koos toa ära.		
Külalistele süüa pakkuda on ebaviisakas.		
Võta koju minnes kindlasti toodud külakost jälle kaasa.		

PEA MEELES!

Sa ei või kutsumata teiste inimeste kodudesse sisse astuda.

Viisakas on küllatulek eelnevalt kokku leppida.

Enne külaliste tulekut korrasta eluruumid.

Viisakas on külalistele midagi pakkuda.

Kui sa ei saa külalisi vastu võtta, anna neile sellest aegsasti teada.

Kui sa ei saa külla minna, anna pererahvale sellest kiiresti teada.

Külla minnes võta kaasa külakost.

Lähme külla

1. Loe.

Ühel päeval leidis Uku postkastist kirja. Poiss avas ümbriku. Selle sees oli kutse, millel oli kirjas:

Hea sõber!

Ootan Sind oma SÜNNIPÄEVAPEOLE.

Pidu toimub laupäeval, 25. märtsil kell 16.00.

Seekord saavad kokku MERERÖÖVLID!

Aadress on Vabaduse tänav 15 krt 41.

Toomas

PS! Anna oma tulekust teada.

Uku oli väga rõõmus. Toomas oli tema sõber juba lasteaiast saadik. Praegu käis Toomas küll hoopis teises koolis, aga sõbrad olid nad ikkagi. Toomas korraldab igal aastal oma sünnipäeval stiilipeo.

Uku hakkas mõtlema, mida mereröövlinas selga panna. Mida mereröövlel teisele mereröövlele kinkima peaks?

2. Vasta küsimustele.

- Mille leidis Uku postkastist?
- Kes kutsus Uku oma sünnipäevale?
- Millal sünnipäev toimub?
- Miks on vaja oma tulekust teada anda?
- Millises riietuses Toomas sünnipäevalisi ootab?
- Mida mereröövlid sinu arvates sünnipäeval teevad?
- Mida võiks Uku Toomasele kinkida?
- Kas sind on kirjaliku kutsega kuhugi külla kutsutud?

3. Soovitused kutse koostamiseks.

1. Kutseks sobib kõvem joonistuspaber.

2. Kutsele on vaja kirjutada:

- keda kutsutakse
- mis toimub
- kus toimub
- millal toimub
- kes kutsub
- erisoovid

3. Kirjutama peab õigesti ja loetava käekirjaga.

4. Kutse tuleb kohale toimetada / peab teadma aadressi.

4. Mis on kutsetel valesti?

5. Leia Rauli kutsel vähemalt viis viga. Märki ristiga, millise kutse kirjutamise reegli vastu Raul eksib.

Jou!

Palun tule minu sünnipäevale!

Pidu toimub 30. märtsil kell 15.00.

Ütle mulle 25. märtsiks, kas tuled.

Raul

	Eksimused	Parandused
	pole märgitud, kellele kutse on	
	puudub toimumise koht	
	toimumise aja teatamise viga	
	pole märgitud, kes kutsub	
	teksti paigutamise viga	
	viisakusviga	
	kirjaviga	
	kutsest on raske aru saada	

6. Aita Raulil koostada korralik kutse.

7. Kutse saatmine

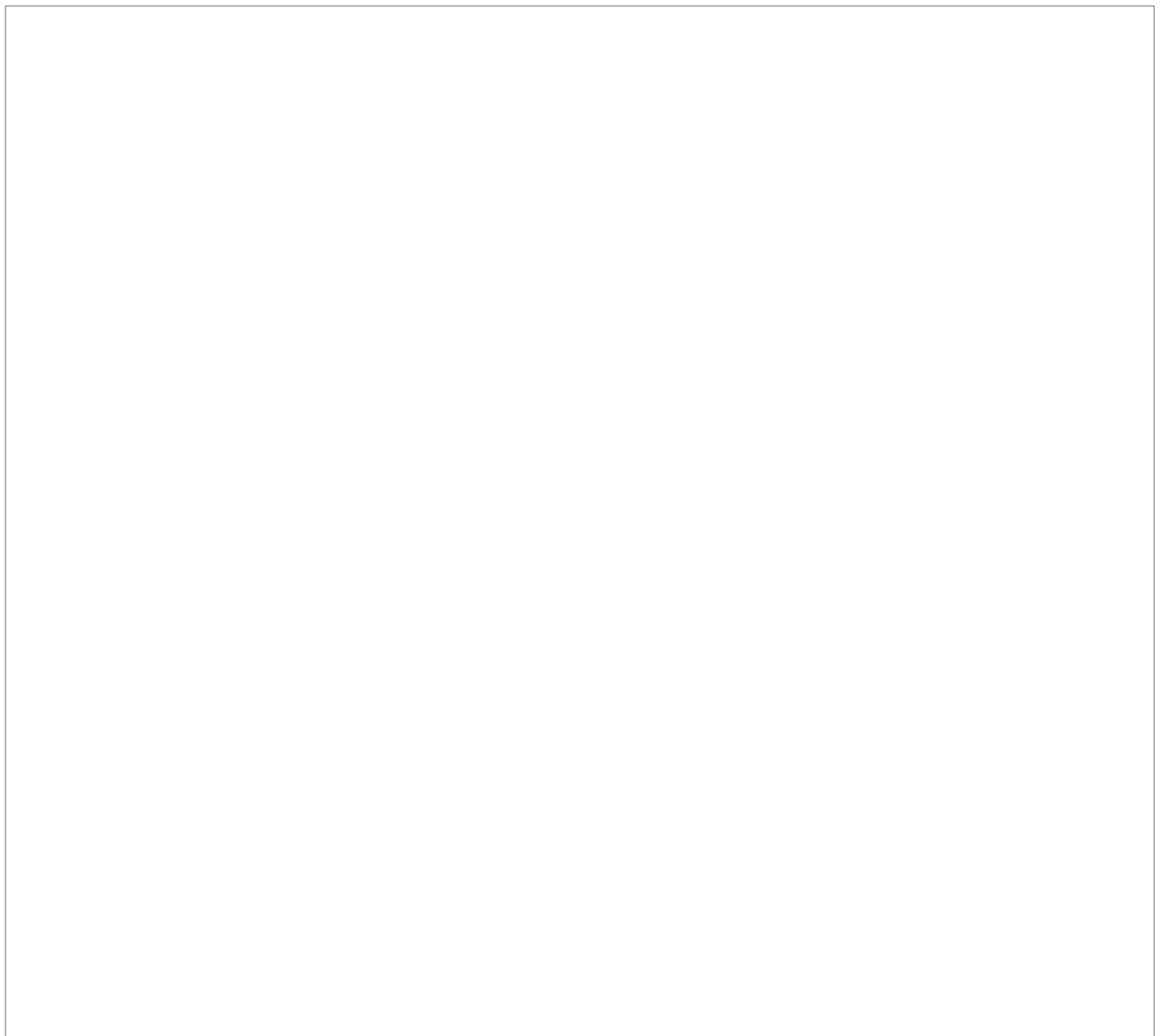
1. Kuidas on võimalik kutse kohale toimetada? Kirjuta.

-
-
-
-

2. Mida on vaja, et kutset posti teel saata?

.....

8. Lisaülesanne. Mõtle välja ja kujunda oma sünnipäevakutse.

Minu riigi ja kodukandi tuntud inimesed

1. Vali ja jooni alla õige variant.

Kooli juhib	<i>õpilane / direktor / õpetaja.</i>
Talutööd teeb ja juhib	<i>peremees / sulane / traktorist.</i>
Linna juhib	<i>sekretär / postiljon / linnapea.</i>
Valda juhib	<i>peremees / vallavanem / müüja.</i>
Riiki juhib	<i>riigipea / maa-vanem / kindral.</i>

2. Eesti tuntud inimesed.

- Lisa elukutsete juurde tuntud inimeste nimesid.

Poliitik	
Näitleja	
Kirjanik	
Sportlane	
Laulja	
Saatejuht	
Kunstnik	

- Kes on pildil? Millega ta tegeleb?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**Inimese muudab tuntuks tema hästi tehtud töö või hobi.
 Inimese teevad tuntuks tema teod.**

3. Koosta vanasõnad. Pane sõnad õigesse järjekorda.

Arutle kaaslastega, mida need vanasõnad tähendavad.

nõnda mõtted Kuidas teod

.....

tee hästi midagi teed Kui

.....

nõnda töö Kuidas palk

.....

tegijat kiidab Töö

.....

4. Kuula, mida õpetaja räägib kodukoha tuntud inimestest. Täida tabel.

Tuntud inimene	Mille poolest on ta tuntud?

KORDAMINE

Inimene ja kodu

1. Nummerda tööd tegemise järjekorras.

- ☐ pese põrand:
- ☐ korista oma lauasahtel:
- ☐ pese oma laud ja tool:
- ☐ pühi toa põrand:
- ☐ pühi kappidelt ja riiulitelt tolmu:
- ☐ vii prügikasti välja:

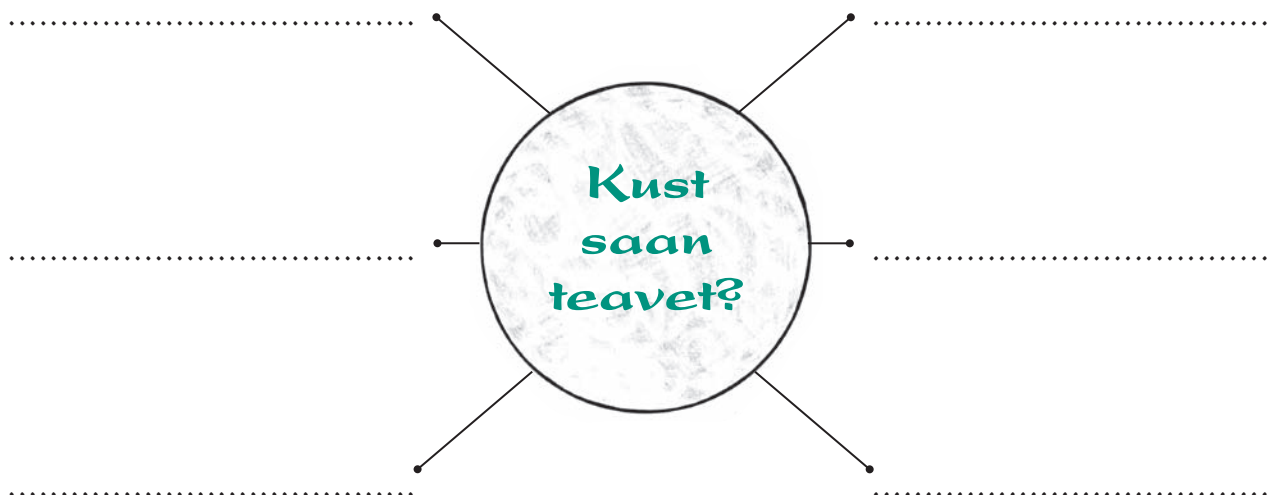
- Mis vahendeid sul nende tööde tegemiseks vaja läheb? Kirjuta punktiirile.

2. Täida tabel.

Märk kodukeemia pakendil	Mida märk tähendab?
	
	
	

INIMENE JA TEAVE

1. Kust sina saad vajalikku teavet? Täida teabekaart.

2. Loe.

Ukule meeldib väga igasuguseid asju kirja panna. Siis ei lähe midagi meelest. Tal on selleks väike kalender-märkmik. Ta kirjutab märkmikusse sõprade ja tuttavate sünnipäevad, telefoninumbrid ja aadressid. Iga päev on midagi olulist, mida peab üles märkima. Tema nädal näeb välja selline:

Esmaspäev 20. märts	8.00-15.00 koolis <i>Helista Toomasele, et osalen tema sünnipäeval.</i> 18.00 -trenn
Teisipäev 21. märts	8.00-15.45 koolis <i>kontrolltöö matemaatikas</i> 17.00 hambaarst

Kolmapäev 22. märts	8.00-15.45 koolis Helista vanaemale! 18.00 ETV loodusfilm E-kiri Atsile – Kuidas teatrisse läheme?
Neljapäev 23. märts	8.00-15.45 koolis uurimistöö inimeseõpetuses 18.30 laste mälumäng raadiost
Reede 24. märts	8.00-15.45 koolis Toomasele kinkima! esmaspäevased koolitööd
Laupäev 25. märts	Kirjuta vanaemale kiri! Vii kiri postkontorisse! Toomase sünnipäev
Pühapäev 26. märts	Perega Keila-Joale!

3. Uuri Uku nädala kava ja otsusta, missuguseid teabe vahetamise võimalusi Uku kasutab. Tõmba joon alla tabelis järgmistele tegevustele:

- helistab telefoniga
- otsib internetist infot
- kirjutab kirja ja saadab postiga
- saadab e-kirja
- kuulab raadiot
- vaatab televiisorit

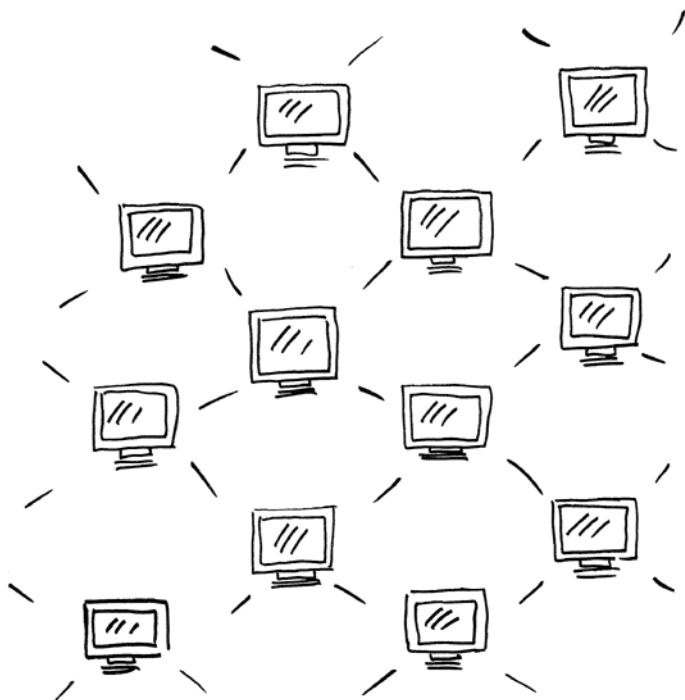
4. Mis jäi üle? Tõmba sellele ring ümber.

Internet

1. Loe.

Tänapäeval on väga palju infot kättesaadav internetis. **Internet on üle-maailmne arvutite omavaheline võrgustik.** See tähendab, et inimesed on arvuti abil sisestanud erinevat teavet, mida teised inimesed interneti teel teistest arvutitest jälgida ja lugeda saavad.

Interneti vahendusel saab teha erinevaid tegevusi. Internetist saab otsida informatsiooni, saata kirju, suhelda sõpradega (nt *MSN*, *Rate*, *Facebook*, *Skype*) või mängida erinevaid mänge.

2. Loe mõisted. Märki markeriga sõnad, mille tähendust sa ei mõista. Palu õpetajal neid selgitada.

Otsingu-mootor	Interneti-keskkond, kus märksõnade abil on võimalik leida infot (nt <i>neti.ee</i> , <i>google.ee</i>).
Suhtlus-keskkond	Interneti keskkond, kus saab suhelda teiste inimestega (nt <i>Rate</i> , <i>MSN</i> , <i>Facebook</i> , <i>Orkut</i> , <i>Skype</i>).
E-posti aadress	Inimesele loodud aadress, mida saab kasutada kirjade vahetamiseks interneti keskkonnas (nt <i>mart.mardipoeg@hot.ee</i>).
E-kiri	Interneti teel saadetud kiri.

3. Ühenda mõiste õige vastusega.

Mõiste		Mõiste selgitus
Otsingumootor		Interneti-keskkond, kus saab suhelda teiste inimestega (<i>Rate, MSN, Facebook, Orkut, Myspace</i>).
Suhtluskeskkond		Interneti-keskkond, kus märksõnade abil on võimalik leida infot (<i>Neti, Google</i>).
E-aadress		Interneti teel saadetud kiri.
E-kiri		Inimesele loodud aadress, mida saab kasutada kirjade vahetamiseks interneti keskkonnas (nt <i>mart.mardipoeg@hotmail.ee</i>).

4. Vasta küsimustele.

- Kas sul on oma e-aadress?
- Mis on sinu e-aadress?
- Milliseid suhtlus-keskkondi sina kasutad?
.....
.....

5. Loe.

Interneti on võimalik ka pahatahtlikult kasutada. Näiteks on võimalik saata arvutiviiruseid ja inimesi kahjustavaid või solvavaid postitusi. Interneti tahtlikku valesti kasutamist nimetatakse arvuti-kuritegevuseks.

PEA MEELES!

Kõik, mille sa internetti oled pannud, jääb sinna kauaks ajaks alles. Mõtle hoolikalt, mida kaaslase kohta kirjutad või milliseid pilte üles riputad.

Mõnikord ei ole sinu suhtlemis-kaaslane see, kellena ta end tutvustab.

Internetis tegutsevad ka halbade kavatsustega inimesed. Nad kasutavad nt võõraid e-kirja aadresse, varastavad teiste inimeste kohta käivat infot ja kasutavad seda oma huvides ära.

Ära ava kahtlaselt aadressilt tulnud e-kirja, see võib sisaldada arvuti-viirust. Kustuta see kiri.

Kui sulle saabuvad solvava või kahtlase sisuga sõnumid e-kirja või suhtlus-portaali kaudu, anna sellest õpetajale või emale-isale teada.

Kuidas internetis infot leida?

1. Loe.

Internet sisaldab väga suurel hulgal erinevaid materjale. Materjalide leidmiseks on loodud nn otsingumootorid. Nende abiga on võimalik otsida vajaminevat informatsiooni maailma paljudest veebilehtedest, mis sisaldavad sadu ja miljoneid dokumente. Tavaliselt tuleb otsingumootorisse sisestada märksõnad otsitava materjali kohta. Tulemuseks on nimekiri interneti-lehekülgedest, mis selle märksõna kohta infot sisaldavad.

- Missugust infot oled sina internetist otsinud?
- Missugust infot on sinu pinginaaber internetist otsinud?

Võrrelge vastuseid.

2. Kas sinu koolil on oma koduleht?

- Mine veebilehele *www.google.ee*.
- Trüki otsinguväljale oma kooli nimi. Vajuta *Enter*.
- Avaneb nimekiri linkidest, kus on mainitud sinu kooli.
- Klõpsa oma kooli kodulehel.
- Kirjuta siia oma kooli kodulehe aadress:

.....*www*.....

3. Uuri kooli kodulehte.

Kirjelda, mida näed kooli kodulehe avalehel.

4. Milliseid teemasid sinu kooli kodulehel on kajastatud? Märki ristiga.

- ☐ uudised
- ☐ galerii / pildid
- ☐ koolist
- ☐ kontakt

5. Otsi kooli kodulehelt erinevat infot. Kirjuta.

- kooli aadress:
- direktori telefoninumber:
- direktori e-kirja aadress:
- oma õpetaja e-kirja aadress:
- Mille kohta on veel võimalik infot leida?

.....
.....
.....

6. Uuri veel kooli kodulehte.

- Klõpsa sõnal *Uudised*. Missugune on kõige värskem uudis?
- Vaata galeriist, missugustest üritustest on sinna pilte pandud.
- Mida sa tahaksid kooli kodulehelt veel leida?

7. Leia internetis uudis, kus on kirjutatud sinu koolist.

- Kirjuta *google.ee* otsinguvälja oma kooli nimi. Vajuta *Enter*.
- Avaneb nimekiri linkidest, kus on mainitud sinu kooli.
- Leia uudis, kus on sinu koolist kirjutatud.
- Millised väljaandes on uudis avaldatud?

.....

- Millest uudis räägib?

.....

.....

.....

8. Mida sa tänases tunnis teada said?

.....

.....

9. Kuidas leida internetist teatri-infot?

Tahad koos sõpradega minna Tartusse, teatrisse “Vanemuine”.

Otsi selle kohta infot internetist.

Mine veebilehele *www.google.ee*.

Trüki otsinguväljale sõna *vanemuine*. Jõuad teatri “Vanemuine” koduleheni.

10. Uuri Vanemuise kodulehte.

- Märgi ristiga, kui oled leidnud:

☐ mängukava

☐ repertuaar

☐ piletiinfo

☐ inimesed

- Klõpsa sõnal *repertuaar* (*repertuaar* on hetkel mängukavas olevad lavastused).
- Leia sealt *laste- ja noortelavastused*. Milliseid etendusi noortele mängitakse?

.....

.....

.....

- Vali üks laste- ja noorteetendus. Klõpsa sellel ja loe, millest see etendus jutustab.
- Klõpsa sõnal *mängukava*.
- Otsi üles tänane kuupäev.
- Mis etendused on täna / sel nädalavahetusel kavas?
- Milliseid etendusi teatris “Vanemuine” veel on?

11. Täida tänaste etenduste kohta tabel.

Kuupäev	Kellaaeg	Etenduse nimi	Pileti hind

Ajakirjandus

Ajakirjandus on päeva-kajaliste sündmuste kohta info kogumine, kontrollimine ja esitamine. Ajakirjandusega tegeleja on ajakirjanik.

1. Esita oma pinginaabrile järgmised küsimused.

Pane tema vastused lünkteksti kirja.

- 1) Milliseid ajalehti sa tead?
- 2) Mis on teie kohaliku ajalehe nimi?
- 3) Millest sinu arvates ajalehes kirjutatakse?
- 4) Milliseid ajalehti ja ajakirju sa oled ise lugenud?
- 5) Mida sa lehest esimesena loed?
- 6) Mille sa tavaliselt lehes lugemata jätad?
- 7) Kas teil käib ajaleht või ajakiri kodus postkasti? Milline?

Ma küsitlesin Tema vastused:

- 1) Pinginaaber teab (*milliseid ajalehti?*)
.....
- 2) Meie kohaliku ajalehe nimi on
- 3) Ajalehes kirjutatakse näiteks
.....
- 4) Pinginaaber on lugenud
.....
- 5) Talle meeldib lugeda
.....
- 6) Ta ei loe tavaliselt
.....
- 7) Postkasti neil kodus lehed *ei käi* / *käivad*.
.....

- 2. Leia tähesegadikust erinevad uudiste edastamise kanalid. Märki need värviliselt.**

A	J	U		L	I	T	P		
I		P			S	E	E	O	
T			A	J	A	L	E	H	T
I	N	T	E	R	N	E	T	O	Õ
M					E	V		O	N
A	J	A	K	I	R	I			N
I			R			S			
E		P	A			I	U	S	S
T	R	A	A	D	I	O		U	
	U		N			O		V	
						N		I	

3. Loe.

Ajakirjandus on kolinud ka interneti. Kui sul on interneti ühendusega arvuti, siis saad kuulata uudiseid veebi-raadiotest, jälgida *Aktuaalset kaamerat* ERR kodulehelt ja lugeda kõiki päevalehti.

- Millised päevalehed on nendel aadressidel kätte-saadavad?

www.postimees.ee

www.epl.ee

www.ohhtuleht.ee

www.ekspress.ee

- Millisel aadressil saab kella üheksast *Aktuaalset kaamerat* jälgida internetis?

.....

4. Jaga uudised teemade järgi.

1 – Eesti päeva-uudised, 2 – välismaa uudised, 3 – ilm, 4 – sport, 5 – kultuuri-uudised

- ☐ Pärnus teele jooksnud laps sai autolt löögi.
- ☐ Homme on 10 kraadi sooja, ilm on pilvitu.
- ☐ Islandil hakkas vulkaan purskama. Lennuliiklus häiritud.
- ☐ Munitsipaal-politsei tabas Tallinna seina-sodijad.
- ☐ Õpetajate palk tõuseb uuel aastal.
- ☐ Eestit külastab Leedu president.
- ☐ ETV alustab uue lastelavastuse võtteid.
- ☐ Eesti jalgpalli-koondisel juures andekas noor mängija.
- ☐ Milline partei võidab Soomes valimised?

5. Loe.

Kalle ja Malle uurisid kohalikku lehte *Saarde Teataja*. Nad leidsid sealt huvitava kuulutuse.

ÜLESKÜTSE

15. augustil toimub Kesa talus suur viljalõikuse talgupäev.
Tegevust jätkub terveks päevaks. Kõik huvilised on oodatud!

Kavas: erinevate teraviljade näitus
rukkiterade jahvatamine
leiva küpsetamine
õlgedest nuku valmistamine

Tööpäev algab kell 10.00.

Päeva lõpetab kell 16.00 algav simman. Esineb Pasunapoiste punt.
Talgulised toob kohale ja viib pärast koju kohalik liinibuss.
Bussid sõidavad vastavalt sõiduplaanile.

Olete oodatud!

6. Vasta küsimustele.

- Mis üritus toimub?
- Millal toimub?
- Kus toimub?
- Mis on kavas? (*Tõmba kuulutuses tegevustele joon alla.*)
- Kuidas sinna ja tagasi saab?

7. Rühmatöö.

Valige ühiselt üks teema ja täitke ülesanne.

1. Koostage klassiõhtu kuulutus.
2. Koostage koolikontserdi kuulutus.
3. Koostage käsitöö tunnis valmistatud õpilastööde näituse kuulutus.

Abi saad talgupäeva kuulutuse ülesandest.

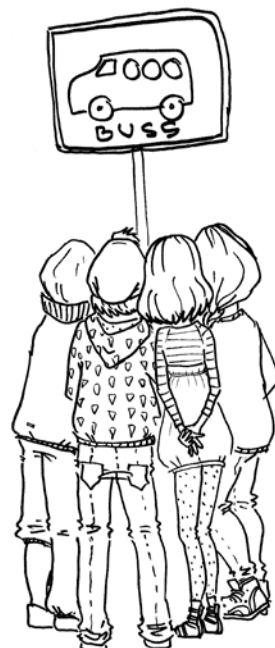
Sõiduplaanid

1. Loe.

Kaie, Ingrid, Raul ja Aleksei tahtsid sõita Kesa tallu viljalõikuse talgutele.

Nad lugesid kuulutuselt, et sinna saab sõita bussiga. Kus on sõiduplaan?

Kaie teatas, et tema on bussiplaani näinud kiriku juures bussipeatuses. Niisiis mindi kambakesi bussipeatusesse sõiduplaani uurima. Nad uurisid Saarde–Kesa bussi graafikut.

Sõiduplaan

Liini nr	Väljumine Saarde peatusest	Saabumine Kesa peatusesse	Väljumine Kesa peatusest	Saabumine Saarde peatusesse
232	8.30	9.15	9.30	10.15
	11.40	12.25	12.40	13.25
	14.00	14.45	15.00	15.45
	17.30	18.15	18.30	19.15
	21.40	22.25	22.40	23.15

2. Vasta küsimustele.

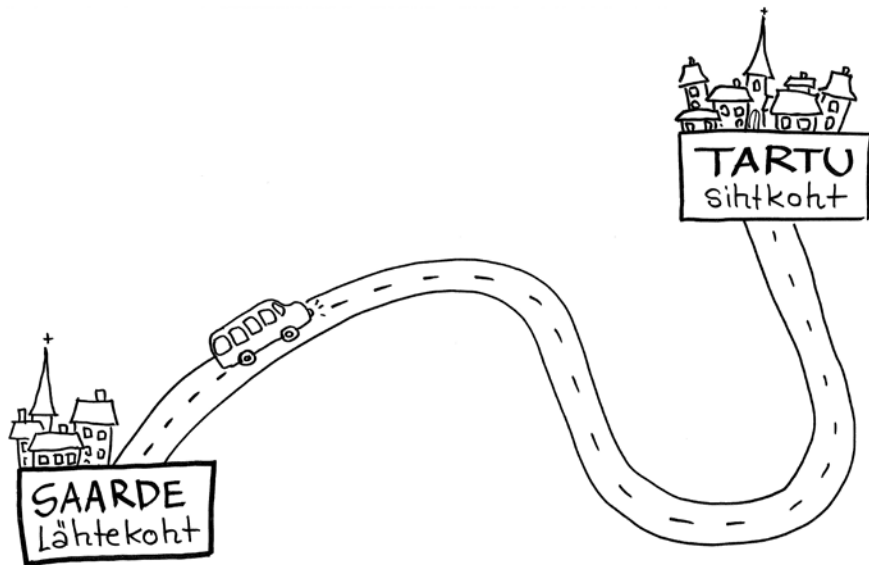
1. Missugusel marsruudil sõidab buss?
2. Mis on bussi liininumber?
3. Mitu korda väljub buss Saarest Kesa suunas?
4. Mis kell peaksid lapsed bussile minema, et talgupäeva alguseks kohale jõuda?
.....
5. Mis kell buss kohale jõuab?
6. Mis kellase bussiga võiksid nad tagasi Saardesse sõita?
7. Mis kell nad koju jõuavad?

Lapsed otsustasid talgupäevale minna kella bussiga, tagasi sõita
..... bussiga. Nüüd jäi üle veel vanematelt nõusolek saada.

3. Aita Kallel minna Tartusse.

Kalle otsustas vanatädi Ellile külla minna. Vanatädi Elli elab Tartus. Kalle tahtis teada, kuidas saab Saarest Tartusse sõita. Malle soovitas tal internetist uurida. Nad asusid koos tegutsema.

- Lapsed läksid bussireiside kodulehele *www.tpilet.ee*.
- Nad leidsid sõiduplaanide otsinguakna.
- Nüüd tekkis neil küsimus: mida tähendab lähtekoht? Mida tähendab sihtkoht?

alguspunkt →

lõpp-punkt →

Lähtekoht			▼
Sihtkoht			▼

- Nad täitsid otsinguakna.
- Seejärel klõpsasid sõnal *otsi*.
- Nüüd oli neil teada, kuidas saab Saarest Tartusse.

4. Uuri, kuidas Kalle Tartust koju saab. Täida tabel.

Lähtekoht			
Sihtkoht			
Mis kell buss Tartust väljub?			
Mis kell buss Saardesse jõuab?			

5. Uuri internetist, mis kell bussid sõidavad. Täida tabel.

- Tallinnast Haapsalusse (esimene buss hommikul)
- Tartust Narva (viimane buss õhtul)
- Pärnust Viljandisse (lõuna ajal)
- Valgast Tartusse (esimene buss hommikul)

Lähtekoht	<i>Tallinn</i>			
Sihtkoht	<i>Haapsalu</i>			
Mis kell buss väljub?				
Mis kell buss jõuab sihtkohta?				

Telefon

1. Arutle kaaslastega.

- Mis on telefon?
- Milleks telefoni kasutatakse?

2. Vali märksõnadest võimalikud telefoni kasutusala. Tõmba neile ring ümber. Lisa loetelusse kasutusalasid juurde.

info edastamiseks, vanematega rääkimiseks, sõpradega kõnelemiseks, teadete saatmiseks, lobisemiseks, abi kutsumiseks, info küsimiseks,

.....

.....

.....

3. Missuguseid telefone sa tead? Kirjelda.

4. Täida tabel. Leia telefonide erinevused.

ühel kohal kasutamine, kaasavõetav, palju erinevaid tegevusi (mängud, muusika kuulamine), ainult helistamiseks ja kõnede vastuvõtmiseks, sõnumite saatmine, aku ei saa tühjaks, ilma levita ei saa helistada

Lauatelefon	Mobiiltelefon

Telefoninumber on pikk numbrite jada, mis on igaühel erinev. Tavaliselt on telefoninumbri kuus kuni seitse numbrit. Sageli võib näha põhinumbrist ees veel ka +372. See on Eesti kood. Eesti koodi on tarvis välismaalt Eesti numbrile helistades.

Kirjuta siia oma telefoninumber.

Enda jaoks tähtsate inimeste telefoninumbrit peavad olema pähe õpitud.

Telefoninumbrit kirjuta igaks juhuks ka oma õpilaspäevikusse.

- Miks peavad sinule tähtsad numbrid peale olema?
- Miks ei tohi **kõik inimesed** sinu telefoninumbrit teada?

5. Täida tabel.

Sulle oluline inimene	Tema telefoninumber

- Missuguseid telefoninumbreid sa veel peast tead?

.....

.....

- Mis sa arvad, miks on väga tähtsad numbrid lühikesed?

Mõned tähtsad numbrid on päris lühikesed – näiteks hädaabi-number 112.

6. Loe.

Laupäeva õhtupoolikul jäi Kaisa üksi koju. Ta kasutas juhust ja helistas Kaiele. Tüdrukud lobisesid tühjast-tähjast üle tunni aja. Järsku katkes kõne. Kaisa mobiili kõneaeg oli otsa saanud.

Kaisa vaatas kella ja ehmus: “Kell on juba kaheksa! Ma pidin ju poes käima, aga pood on juba kinni.” Tüdrukul tekkis mõte, et võib ju emale helistada ja paluda temal linnast vajalik osta. Ta võttis telefoni ja nägi, et ema on ise pöödnud talle 3 korda helistada. Ta valis ema numbri, aga ekraanile ilmus tekst “Ainult hädaabi”. Kaisa mõistis, et tühja kõnekaardiga saab helistada ainult numbrile 112, aga mitte emale. Tüdruk muutus ärevaks: ta ei teadnud miks ema oli helistanud, poes oli käimata ja kõnekaart oli tühi.

7. Täida tabel.

Soovitused telefoni kasutamiseks	Miks see vajalik on?
Ära telefoniga niisama lobise.	Vajalikud inimesed ei saa sind kätte.
	Palju aega läheb raisku, selle asemel saaks midagi vajalikku teha.
	Telefonikõnede eest tuleb maksta.
Ära helista tundmatule numbrile.	
Ära aktiveeri telefoni menüüs midagi, mille tähendust sa ei tea.	
	Aku saab tühjaks.

**On numbreid, millele helistamine on väga kallid.
Tavaliselt algavad need numbriga 900.**

8. Koosta endale telefoniraamat.

- päästeamet
- klassijuhataja
- ema
- isa
- vend
- õde
- sõbranna / sõber
-

KORDAMINE

Inimene ja teave

1. Uuri internetist, kuidas saad kodukohast ühis-transportiga sõita Tallinnasse? Tartusse? Vali kolm aega. Täita tabel.

Abiks on veebilehed *www.tpilet.ee* ja *www.edel.ee*.

Väljumisaeg kodukohast	Saabumine sihtkohta	Pileti hind

- Kui sinu kodukohast otseliini Tallinnasse või Tartusse ei lähe, siis uuri kus ja millal pead ümber istuma.

2. Miks ei tohi telefoniga niisama lobiseda? Arutle kaaslastega. Kirjuta.

.....

.....

.....

3. Kuidas internetis turvaliselt olla?

Mine veebilehele *www.targaltinternetis.ee*. Vali sealt *Noorukid*. Leia vastused.

- Loe, kuidas saaksid ennast internetis turvalisemalt tunda.
- Vali välja 2 nõuannet, mida sa siiani kasutanud ei ole. Kirjuta.

.....

.....

.....

.....

INIMENE JA TÖÖ

Elukutsed

Iga päev puutume kokku erinevat tööd tegevate inimestega. Selleks, et tööd hästi teha, on vaja selle tegemist õppida. Elukutse omandatakse tavaliselt koolis. See on kogum teadmisi, oskusi ja kogemusi, mida inimesed tööülesannete tegemiseks vajavad.

Amet on kindlate tööülesannetega tegevus, mille eest saab inimene palka. Näiteks võib inimene olla õppinud pagariks, aga töötab hoopis müüjana. Sellisel juhul on tema elukutse pagar ja amet on müüja.

Elu jooksul võib inimene õppida mitut elukutset ja pidada mitut ametit.

1. Nimeta erineva elukutsega inimesi, kes töötavad koolis. Kirjuta.

õpetaja,
.....
.....

2. Milliseid elukutseid sa veel tead? Kirjuta.

.....
.....
.....

3. Mõnikord on meil vaja kedagi appi kutsuda. Vaata pilte ja otsusta, mis juhtus. Kes aitab?

.....

.....

.....

4. Mis siis juhtub, kui need inimesed tööd ei tee?

arst:

päästeameti töötaja:

politseinik:

elektrik:

müüja:

õpetaja:

Meie elu toimib hästi siis, kui kõik teevad oma tööd hästi.

5. Mis elukutsega inimene on pildil? Kirjuta pildi alla.

.....

.....

6. Loe. Jooni alla need ametid, mis on sulle tundmatud.

kokk, ehitaja, modell, turvamees, diktor, transporttööline, sekretär, kassapidaja, elektrik, uurija, pangateller, maksuametnik, tisler, kapten, kuller, postiljon, sotsiaaltöötaja, kosmeetik, aednik, juuksur, pagar, kellassepp, arst, õpetaja

7. Millega need töötajad tegelevad? Kus nad töötavad? Arutle kaaslasega.

8. Arva ära, millise elukutsega on tegemist. Täida tabel.

Tema tööks on ...	Elukutse
lillede istutamine, peenarde hooldamine, muru niitmine ja lehtede riisumine.	aednik

elektri-juhtmete ja elektriliste töövahendite korrashoidmine ja paigaldamine.	
saiade küpsetamine.	
väikeste lastega mängimine ja nendele teadmiste jagamine.	
abivajavate inimeste hooldamine.	
auto juhtimine.	
ruumide koristamine.	
kirjade ja ajalehtede koju kandmine.	

9. Täida lüngad.

Ohtlikud tööd on,
sest

Kõige rohkem jõudu on vaja,
sest

Ma ei taha olla,
sest

Mina tahan saada

Selle ameti esindaja (*teeb mida?*)

Selleks tuleb mul õppida (*kus?*)

Minu ema on õppinud (*mis ametit?*)

Ta töötab (*kellena?*)

Minu isa on õppinud (*mis ametit?*)

Ta töötab (*kellena?*)

Tore, et kõik valivad endale sobivad elukutsed.

10. Milline sõna kõikides vanasõnades puudub?

..... kiidab tegijat.

..... ei teota kedagi, laiskust laidab igamees.

Kui lõpeb, lõpeb leib.

..... õpetab tegijat.

Ettevõtted minu kodukohas

1. Uuri kodukoha kaarti. Märki kaardile

koolid

lasteaiad

postiasutused

arstiabi saamise kohad

kauplused

linna/vallavalitsus

.....

- Mis ametiga inimesed nendes asutustes töötavad?

2. Vasta küsimustele.

- Mis ametiga inimesed töötavad puidufirmas?

.....
.....

- Mis ametiga inimesed töötavad autoremondi-töökojas?

.....
.....

- Mis ametiga inimesed töötavad õmblus-töökojas?

.....

.....

- Mis ametiga inimesed töötavad söögikohas?

.....

.....

Ettevõttel on oma nimi ja kindlad töötajad. Tootmis-ettevõtte eesmärk on valmistada toodangut ja teenida raha ehk kasumit.

3. Kirjuta tabelisse oma kodukandi ettevõtted.

Ettevõtte nimi	Mida toodab?	Tööliste ametid

4. Märki need ettevõtted kaardile.

5. Märki kaardile, kus töötavad sinu ema ja isa.

TURVALISUS

Tulekahju tekkimise põhjused

1. Vaata pilte. Millest võis tekkida tulekahju?

1.

2.

3.

4.

2. Loe.

Tulekahju tekkimise põhjus	Tegutsemine
Elektrist saab tulekahju tavaliselt alguse siis, kui juhtmed või seadmed on katkised või need on üle koormatud.	Kui elektriseade süttib, siis lülita elektrikilbist kaitsmed välja või keera välja korgid.
Pliidil süttinud toit.	Pliidil süttinud toitu kustuta suurema potikaane või tekiga. Kohe lülita ka pliit välja. Ära viska süttinud toidule vett! Tekib plahvatus. Vesi rasva ja õli ei kustuta.
Ahju või pliidi ees oleva materjali süttimine.	Kustutada saab tulekustutus-vaiba või lihtsalt teki heitmisega põlevale materjalile.
Süttinud televiisor.	Kustutada saab tulekustutus-vaiba või lihtsalt teki heitmisega põlevale telerile. Ära viska kuumale ekraanile vett. Tekib plahvatus. Laiali lendab hulgaliselt klaasikilde. See võib eluohtlikult vigastada.

3. Reeglid lahtise tule tegemisel. Loe.

- Ära mängi tulega!
- Ära jäta lahtist tuld üksinda!
- Valmista ette lõkkekoht. Selleks tee lõkkekoha ümber kividest ring!
- Kulu põletamine on keelatud!
- Tuleohtlikul ajal on metsas tule tegemine keelatud!
- Jõulukuuse küünlad pane nii, et nende kohale ei jää süttivaid materjale (kuuseoksad, paberist kaunistused, mööbel jne)!
- Ära jäta põlevat küünalt järelvalveta!

PEA MEELES!

Tulekahju korral:

- Helista 112 ja teata tulekahjust häirekeskusele!
- Informeeri tulekahjust läheduses olevaid inimesi!

Tegutsemine tulekahju korral

1. Loe.

Kui oled põlevas hoones, püüa sellest kiiresti väljuda.

Tegutsemisjuhised	Põhjendus, miks see on vajalik
Liigu roomates või kápuli põranda lähedal.	Põranda lähedal on madalam temperatuur, parem nähtavus ja vähem suitsu.
Võta endale mingi suurem riideese (tekk, mantel) peale.	Sa ei sütti põlema. Veel parem, kui saad riideseme märjaks teha.
Aseta endale suu ja nina ette mingi riideese.	Kui võimalik, tee see enne märjaks. Märj riie peab kinni tahmaosakesed ja mürgised ained.
Mine majast välja tuttavaid teid mööda.	Nii saad kiiremini majast välja

Võõras kohas jälgi evakuatsioonimärke. 	Need aitavad sul teed leida.
Ära poe peitu!	Keegi ei tea sind peidupaigast otsida.
Mine akende lähedale ja näita ennast.	Siis saab sind päästma tulla.
Ukse avamisel ole ettevaatlik.	Värske õhu juurde vool suurendab leeki.
Põlevast ruumist väljudes sulge uks.	Siis ei levi tuli edasi.
Ära lukusta uksi ja aknaid.	Muidu on päästjatel raske tegutseda.
Anna kindlasti teada, et said välja.	Siis ei hakka keegi sind asjatult otsima.
Püüa jääda rahulikuks ja mõelda, mida peab tegema.	Sellise käitumisega ei tekita sa teistes ärevust.
Kui süttivad rõivad, ära jookse. Heida pikali, rulli ennast maas.	Nii saad tule kustutada.

Teisi päästma minnes pea meeles – ära sea oma elu ohtu!

2. Mõtle ja vasta.

- Milliseid juhiseid sa teadsid?
- Tõmba punase pliiatsiga joon alla juhiste, mida sa varem ei teadnud.

3. Evakuatsioonimärgid.

1. Mõtle, mida see märk tähendab. Otsusta ja kirjuta tähendus märgi alla.
2. Miks see märk on oluline?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tulekustutusvahendid on

- ♦ kantav tulekustuti
- ♦ kast liivaga
- ♦ anum veega
- ♦ tulekustutusvaip

Kui muud pole, aitavad ka oksad, muld, riided jms.

4. Kuidas käituda? Ühenda sobivad paarid.

Mis juhtus?		Tegutsemisjuhised
Kotletid panni peal põlevad.		Hüüan appi, helistan 112.
Kulu põleb.		Viskun maha ja keerutan ennast maas.
Küünal põleb.		Panen kiirelt kaane pannile peale ja tõstan panni pliidilt ära.
Riided põlevad seljas.		Viskan lillevaasist vett peale.
Kamina ees olev puu-puru põleb.		Puhun ära.

5. Kontrolli oma teadmisi internetis: www.kustuti.ee.

Ohutu ujumine

1. Loe.

Kuues klass valmistus laagrisse minekuks. Koolilõpu laager oli aasta oodatuid sündmus. Seekord plaaniti minna Mustjärve äärde. Tüdrukud arutasid, mis toiduaineid on vaja kaasa võtta. Uku ja Kuldar koostasid matkaplaani. Eleriin ja Malle pidid vastutama mängude ja meelelahutuse eest.

Õpetaja kutsus Aleksei ja Rauli enda juurde: "Mul on teile ka ülesanne. Uurige järgi, kuidas ohutult veekogu ääres ja peal käituda."

"Mismoodi peal?" ei saanud Aleksei aru. "No paadis, noh," mühatas Raul.

"Ma oskan niigi ujuda, milleks mulle see jama?!" ütles Aleksei.

Õpetaja jätkas: "Järgmises inimeseõpetuse tunnis räägite kogu klassile!"

"Aga kust me seda teada saame? Rannavalvet jõe ääres veel pole, külm alles. Seal oli küll mingi jutt seina peal," ohkas Aleksei.

"No eks armas Google jälle aitab! Mina uurin paadisõidu kohta," lausus Raul. "Sulle jääb ujumise-värk."

2. Vasta küsimustele.

- Mis oli kooliaasta oodatuid sündmus?
- Millised ülesanded olid jagatud lastele?
- Millise ülesande said Aleksei ja Raul?
- Kust lootsid poisid ülesande täitmiseks vajalikku teavet saada?
- Millise märksõna võisid poisid Google'sse sisestada?
- Miks andis õpetaja poistele sellise ülesande?

3. Kuidas ujuda ohutult? Loe.

Järgmises inimeseõpetuse tunnis esitas Aleksei klassile oma uurimistöö tulemused.

Tegutsemisjuhised	Põhjendus, miks see on vajalik
Kui lähed vette, ütle seda oma kaaslasele.	Siis kaaslased teavad, kust sind vajadusel otsida.
Uju piki kallast või kalda poole.	Ole sellisel sügavusel, et jalad ulatuvad põhja.
Kui sul on külm või sa oled väsinud, tule veest kohe välja.	Hiljem võid olla nii väsinud või alajahtunud, et ei jõuagi kaldale ujuda.
Ära uju täis kõhuga!	Väsid kiiresti ja ei jõua kaldale ujuda.
Ära mängi uppumist!	Sellise käitumisega tekitad asjatut paanikat ja paned teised muretsema. Kui oled päriselt hädas, siis teised ei tule appi, sest arvavad, et teed jälle nalja.
Ära võistle vee all ujumises ja hinge kinnipidamises!	Sind võib tabada terviserike ja keegi ei tea sind aidata.
Ära suru ega tõmba kedagi vee alla!	Kaaslane võib uppuda.
Ära jookse, tõukle ega proovi kedagi vette lükata!	Võid mõtetult tekitada õnnetuse.
Ära hüppa vette pea ega jalad ees selleks mitte ettenähtud kohas!	Vesi võib olla liiga madal või vees võib olla mingi ese, mille otsa kukkudes end vigastad.
Ära uju sildade, kaide, purrete jms alla!	Sul võib tekkida kartus. Sa võid sinna kinni jääda ja ei saa enam välja.

PEA MEELES!

Kui oled vees hätta sattunud, käitu järgnevalt:

- Hüüa appi.
- Püüa mitte sattuda paanikasse – ole rahulik ja ära rabele.
- Vaata ringi, äkki on võimalus millestki kinni haarata.
- Proovi rahulikult hõljudes veepinnal püsida.
- Ära kiirusta lahti riietumisega. Riidekihid aitavad hoida kehapinda soojana ja riiete alla kogunenud õhk aitab püsida veepinnal.

4. Kuidas aidata uppujat? Loe.

Kui tekib väikseimgi kahtlus, et sa ei suuda vees hädasolijat aidata, kutsu abi.

Tegutsemisjuhis kaldal	Põhjendus, miks see on vajalik
Viska uppujale päästerõngas. Kui seda pole, ulata uppujale mõni ese, näiteks tugev puuoks, aer, lauajupp.	Nende abil püsib uppuja veepinnal abistajate saabumiseni.
Heida basseini äärelle / jõe kaldale kõhuli ja ulata abivajajale käsi.	Nii oled ise kindlas kohas.

Tegutsemisjuhis vees	Põhjendus, miks see on vajalik
Abista uppujat vees kui vesi on piisavalt madal ja sinu jalad ulatuvad põhja.	Kui su jalad põhja ei ulatu, võid uppuda koos temaga.
Uppuja ja sinu vahele peab jääma mõni vee peal püsiv vahend.	Muidu tõmbab uppuja su endaga vee alla kaasa.
Kui kannatanu on saanud ujuvast vahendist kinni, vea ta kaldale.	Ära lase endast kinni haarata, ta võib sind paanikas olles vee alla kaasa haarata.

5. Lõpeta laused.

1. Ära mine kunagi ujuma üksinda. Kui lähed vette
2. Kui oled väsinud või sul on külm, siis
3. Ära mängi kunagi uppumist. Sellise käitumisega
4. Ära võistle vee all ujumises ja
5. Ära suru ega tõmba
6. Ära hüppa vette pea ega jalad ees, sest

Ohutu paadisõit

1. Loe.

Tegutsemisjuhised	Põhjendus, miks see on vajalik
Teavita oma kaaslasi enne, kui alustad paadisõitu.	Siis kaaslased teavad, kust sind vajadusel otsida.
Riietu vastavalt ilmastiku tingimustele.	Muidu võid sa alajahtuda või ülekuumeneda.
Kõikidel sõitjatel peavad olema päästevestid seljas.	Päästevest ei lase sul paadi ümberminekul vee alla vajuda.
Paadis peab olema päästerõngas ja hauskar vee loopimiseks.	Nendega saad ennast abistada paadiõnnetuse korral.

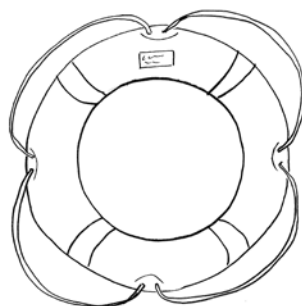
Paadis tohib olla vaid lubatud arv sõitjaid.	Ülekoormatud paat läheb kergesti ümber ja täitub veega.
Paati sisenedes või paadist väljudes liigu paadi keskosas.	Nii ei vajuta sa paadiotsa vee alla ega täida paati veega.
Paadis olles istu.	Ära tõuse püsti, muidu viid paadi tasakaalust välja. Paat läheb ümber.
Ära kiiguta paati, ära tõukle ega proovi kedagi vette lükata.	Ajad paadi ümber ning tekitad õnnetuse.

2. Kirjuta päästevahendite juurde, milleks neid vaja on.

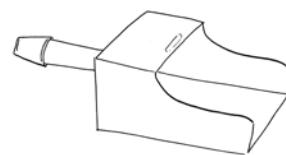
päästevest

.....

päästerõngas

.....

hauskar

.....

PEA MEELES!

Paadist vette kukkudes käitu järgnevalt:

- Hüüa appi!
- Püüa mitte sattuda paanikasse!
- Hoia paadi servast kinni, samal ajal kui sõber paati kaldale sõuab!
- Kui paat läheb ümber, hoia paadist kinni või roni selle peale!

3. Leia lausele sobiv lõpp.

Teavita oma lähedasi / kaaslasi enne,		liigu paadi keskosas.
Paadis viibitakse istudes,		tõukle ega proovi kedagi vette lükata.
Paati sisenedes või paadist väljudes		kui alustad paadisõitu.
Veendu, et kogu päästevarustus on pardal ja töökorras		ära tõuse püsti.
Ära kiiguta paati, ära		ning kõikidel sõitjatel päästevestid seljas.

4. Tehke klassiga laagri jaoks ohutu ujumise ja paadisõidu plakatid.

1. Jaotage klassi õpilased kahte gruppi.
2. Loosige plakati teema.
3. Valige välja kõige olulisemad ohutu käitumise nõuanded.
4. Kirjutage või kleepige need plakatile.
5. Kaunistage plakat asjakohaste piltide ja joonistustega.
6. Võtke plakatid laagrisse kaasa ning pange kõigile nähtavasse kohta üles.

5. Kontrolli oma teadmisi internetis: www.kustuti.ee/paasterongas

KORDAMINE

Turvalisus

Enne kooli lõppu korraldati Saarde kooli 6. klassis kordav test. Esimese osa moodustas küsimustik, teine osa oli laagriks valmisoleku praktiline õppus. Proovi sinagi testiga jõudu!

I osa. TEST

- Loe väited.
- Otsusta, kas väide on õige (Õ) või väär (V). Kirjuta.
- Väära väite asemele kirjuta õige.

Väide	Õ või V	Õige väide
Tube koristades peab kõige esimesena põrandad ära pesema.		
Viisakas on küllatulek eelnevalt kokku leppida.		
Kutset saab saata ainult e-posti teel.		
Otsingumootor on inimese kodune aadress.		
Ajakirjandus on kirjandus, mis jutustab ajast.		
Telefoni põhinumbril ees on +372. See on Eesti kood.		
Hädaabi numbrile 112 saab helistada ka siis, kui kõneaeg on otsas.		
Mängi lahtise tulega.		

Vala kodukeemia vahendeid limonaadi-pudelisse ümber.		
 Märk näitab, et siia on maetud kellegi luud.		
Sõpradega on tore võistelda vee all ujumises ja hinge kinni pidamises.		
Kui ujuma lähed, ütle seda ka kaaslastele.		
Pliidil süttinud toitu kustuta suurema potikaane või tekiga.		

II osa. PRAKTILINE ÕPPUS

- Jagunege kolme rühma.
- Iga rühm peab täitma kolm praktilist ülesannet.
- Loosige ülesannete täitmise järjekord.

Jrk nr	Ülesanne	Vahendid
	Püstitage kooli juurde muru-platsile telk. Võtke telk maha ja pakkige korralikult kokku.	telk telgikotis
	Valmistage ette lõkkeplats.	kivid, puuhalud, ajaleht
	Valige sobivad asjad, mida matkale kaasa võtta. Pakkige seljakott.	seljakott, soe kampsun, kaisukaru, vahetuspüksid/riided, taskunuga, tikud, joogipudel, rosinad ja pähklid, taldrik, album klassi piltidega, taskulamp, värvipliatsid, taskuarvuti, jalgrattapump

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Hariduslike erivajadustega
õpilaste õppevara arendamine

ISBN 978-9949-524-49-5

9 789949 524495